

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТАНУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Н. І. Кобзар, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури» ekote@mail.pgasa.dp.ua

С. О. Геращенко, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет», gerashenko75@mail.ru

О. М. Кірієнко, к. е. н., доцент, ДВНЗ «Національний гірничий університет»

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку економіки України та загрози її економічній безпеці. Забезпечення економічної безпеки розглядається як один із найважливіших національних пріоритетів розвитку національної економіки. Відповідно до основних напрямків економічної безпеки визначаються її показники та рівень.

Ключові слова: економічна безпека, економічна незалежність країни, сталий розвиток економіки, демографічна безпека, екологічна безпека, показники економічної безпеки, загрози економічній безпеці України.

Постановка проблеми. Загальносвітові тенденції посилення інтернаціоналізації, інтеграції та глобалізації і збільшення масштабів міжнародного руху капіталу можуть мати в кінцевому випадку різні ефекти для різних країн. З однієї сторони, завдяки залученню іноземних інвестицій виникають можливості для оновлення й модернізації виробництва, створення додаткових робочих місць, збільшення податкових надходжень та загального підвищення конкурентоспроможності національної економіки, а з іншої – глобалізаційні соціально-економічні процеси можуть призводити до перетворення взаємозалежності у залежність для країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою. Саме тому такі процеси вимагають підвищеної уваги до забезпечення економічної безпеки країни.

Серед основних сучасних загроз економічній безпеці можна виділити: зростаюче падіння виробництва і втрату як внутрішніх, так і зовнішніх ринків збуту; руйнування науково-технічного потенціалу, деіндустріалізацію економіки (зростання сировинних галузей при скороченні машинобудування, хімічної, легкої і харчової галузей), спрямування прямих іноземних інвестицій саме в сировинні галузі або в галузі зі швидким оборотом капіталу; загрозу втрати продовольчої незалежності країни; зростання безробіття і послаблення мотивації до праці; суттєве зростання зовнішнього боргу; тінізацію і криміналізацію економіки.

Виходячи з означених загроз актуаль-

ною проблемою є визначення факторів, які несуть загрозу економічній незалежності України, стабільності та забезпечення економічної безпеки подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато російських та українських науковців вивчали різні напрями проблематики економічної безпеки, а саме: Л. Абалкін, Е. Бухвальд, Н. Гловацька, С. Лазуренко, В. Геєць, В. Кириленко, А. Гальчинський, З. Варналія [1–6] та інші. Вказані вчені дослідили різні аспекти економічної безпеки країни, розвивали загальнотеоретичні питання теми, досліджували її відносно національної економіки України, запропонували заходи щодо покращення стану економічної безпеки в економіці України та інших країнах.

Дослідження вчених мають велике теоретичне та практичне значення, проте проблема економічної безпеки потребує постійного вивчення в умовах динамічних змін внутрішніх і зовнішніх чинників. Відповідно проблема економічної безпеки національної економіки залишається одним із пріоритетних напрямів економічних досліджень.

Формулювання мети статті. Метою статті є проведення аналізу сучасного стану розвитку економіки України, дослідження основних макроекономічних показників України та визначення основних загроз економічній безпеці за її рівнем.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах сучасної науково-технічної революції інтернаціоналізація гос-

подарської діяльності є об'єктивною вимогою часу. Ефективність економіки забезпечується поглибленням міжнародної спеціалізації та кооперації, міжнародним обміном технологіями. Ці процеси розгортаються в умовах посилення міжнародної конкуренції, що, в свою чергу, вимагає постійного оновлення продукції, що виготовляється, зростання її якості та зниження витрат виробництва на основі використання сучасної технології. Не викликає сумніву, що участь у міжнародному поділі праці призводить до появи взаємозалежності між країнами від зовнішньоекономічних зв'язків, структурної перебудови економіки. Однак глобалізаційні соціально-економічні процеси можуть призводити до перетворення взаємозалежності у залежність для країн, що розвиваються, вимагають забезпечення економічної безпеки України.

Під економічною безпекою слід розуміти стійкість до зовнішніх та внутрішніх загроз, контроль держави за рухом і використанням національних ресурсів, сукупність умов і чинників, які забезпечують незалежність національної економіки, її стабільний і стійкий розвиток, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення [1, с.5]. Основними складовими економічної безпеки, відповідно до визначення є:

- економічна незалежність, що означає можливість здійснення державного контролю над національними ресурсами, спроможність використовувати національні конкурентні переваги для забезпечення рівноправної участі у міжнародній торгівлі;
- стійкість і стабільність національної економіки, що передбачає міцність і надійність усіх елементів економічної системи, захист усіх форм власності, створення гарантій для ефективної підприємницької діяльності, стримування дестабілізуючих факторів;
- здатність до саморозвитку і прогресу, тобто спроможність самостійно реалізувати і захищати національні економічні інтереси, здійснювати постійну модернізацію виробництва, ефективну інвестиційну та інноваційну політику, розвивати інтелектуальний і трудовий потенціал країни.

Економічна незалежність не повинна носити абсолютного характеру, так як міжнародний поділ праці робить національні

економіки взаємозалежними. В цих умовах економічна незалежність повинна означати можливість контролю над національними ресурсами, досягнення такого рівня виробництва, ефективності та якості продукції, який забезпечить її конкурентоспроможність і дозволить на рівних брати участь в світовій торгівлі, коопераційних зв'язках і обміні науково-технічними досягненнями.

Формування умов і факторів економічної безпеки повинно забезпечити сприятливе середовище для інвестицій та інновацій, модернізації виробництва, підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності виробництва, тобто здатності економіки до оновлення та економічного зростання [1, с.6].

Забезпечення та контроль над станом економічної безпеки в Україні вимагає розробки стратегії економічної безпеки, показників її стану та ефективні заходи по усуненню загроз зниження економічної безпеки.

Економічна безпека держави є комплексною проблемою, яка включає в себе цілий ряд напрямків. Це демографічна безпека, виробнича, продовольча, енергетична, фінансово-грошова, екологічна та інші.

Показники економічної безпеки – це найбільш значущі параметри, що дають загальне уявлення про стан економічної системи в цілому, її стійкість і мобільність. Найважливіші показники внутрішньої економічної безпеки класифікуються в межах підсистем національної економіки, яка являє собою органічну єдність продуктивних сил, виробничих відносин та господарського механізму і до них відносяться:

- показники економічного зростання (обсяги виробництва і зростання ВВП, динаміка і структура національного виробництва і доходу, показники обсягів і темпів промислового та сільськогосподарського виробництва, галузева структура господарства, тінювий сектор економіки та інші);
- показники, які характеризують природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний потенціал країни (наявність та освоєння природних ресурсів, ефективність їх використання, рівень зайнятості і безробіття, наявність виробничих фондів та стан технічної бази виробництва, імпортна залежність еко-

номіки, обсяг і структура експорту та інші);
 – показники дієвості господарського механізму, його динамічності, адекватності до сучасних умов розвитку, залежності від зовнішніх факторів (рівень інфляції, дефіцит бюджету та державний борг країни, сальдо платіжного балансу, стабільність національної валюти, конкурентоспроможність);
 – показники якості життя (ВВП на одну особу населення, мінімальні та середні соціальні стандарти, рівень диференціації доходів, здоров'я і працездатність населення, забезпеченість основних груп населення матеріальними благами та послугами, стан навколишнього середовища, тощо) [2, с.25].

Рівень економічної безпеки визначається за станом найбільш вразливого її напрямку, показники якого наближені до критичних значень. І хоча не всі показники мають критичні значення, за допомогою нормативів і аналізу динаміки змін можна робити висновки про загрози розвитку і економічну безпеку.

Головним індикатором розвитку національної економіки, за яким вимірюються обсяги виробництва, як відомо, є ВВП. Аналіз динаміки ВВП свідчить про те, що починаючи з 90-х років економіка країни знаходилась в умовах спаду, а зміни реального ВВП мали від'ємні значення, особливо в період кризи 1993–1994 рр., коли рівень падіння ВВП у 1994 р. склав (–22,9%) і така тенденція спостерігалась до 2000 р. За весь цей період виробництво ВВП скоротилось більше ніж у 2 рази [7]. У 2000 році темп росту реального ВВП склав 5,9%, позитивні тенденції мали місце до 2011 року, за винятком кризового 2009 року. Це свідчило про вихід економіки із кризи, але при цьому очевидно є певна нестабільність динаміки, яку економісти пояснювали політичною нестабільністю, як однією з причин. Зниження обсягу ВВП знову починається у 2012 році, коли приріст склав лише 0,2% до попереднього року (2011 р. – 5,5%). У 2013 році зміна обсягу ВВП оцінювалась у 0% і якщо таку ситуацію можна назвати критичною, то подальше падіння ВВП вже є наступною загрозою економічного розвитку. У 2014 році рівень падіння ВВП склав (–6,6%), при цьому тільки у 4 кварталі 2014 року (–15,2%) [8]. Ці дані статистичні служби наводять без

урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції. Безумовно, не враховувати ці обставини було б не об'єктивно, оскільки вони пов'язані як із втратою частини (за оцінками експертів – 20%) економічного потенціалу, непередбачуваними військовими витратами, дестабілізацією соціально-економічної ситуації в країні. Але у 2015 році ВВП, у порівнянні з 2014 роком, зменшився ще на 9,9% і, з нашої точки зору, пояснити це лише подіями на Сході країни неможливо. Знову підсилюється значення такого чинника, як політична дестабілізація, яка викликає вже не тільки занепокоєння, а обурення і супротив, як у суспільства, з ростом недовіри до діючого парламенту та уряду, так і у наших партнерів. При цьому, зміна обсягу ВВП, розрахованого виробничим методом, у постійних цінах 2010 року, становила: у добувній промисловості (–14,3%) до попереднього року; у переробній промисловості (–13,7%); енергетичній галузі (–1,7%); будівництві (–12,4%); фінансовій і страховій діяльності (–27,7%). Позитивні значення, при цьому, мали лише такі види діяльності, як охорона здоров'я та надання соціальної допомоги, скоріше за рахунок останнього та субсидії на продукти [9].

Темпи приросту ВВП України у 0–3–4% є рівнозначними визнанню того, що у країні немає перспектив економічного розвитку [10, с.5].

Слід брати до уваги і таку проблему, як галузева структура національного виробництва. Вже до початку 2000 року відбулися значні зміни в структурі виробництва продукції промисловості. Наприклад, у порівнянні з 1985 роком, збільшилось виробництво продукції чорної металургії з 12,6% до 27,4%, електроенергетики з 3,2% до 12,1%, при цьому суттєво скоротилося виробництво у машинобудуванні і металообробці з 28,3% до 13,4%, легкій промисловості з 11,6% до 1,6%, харчовій промисловості з 18,7% до 16,8% [11]. Такі зміни свідчать про деіндустріалізацію, в певному сенсі, так як знижуються виробництво в галузях, які виробляють готову продукцію. Ця тенденція зберігається і в сучасних умовах, при цьому дані галузі, в більшості своїй є експортоорієн-

тованими, що з нашої точки зору, несе загрозу перетворення країни в джерело постачання сировинних ресурсів. Конкурувати на зовнішніх ринках повинна вітчизняна готова продукція. У більшості ж випадків наша вітчизняна продукція просто не є достатньо конкурентоспроможною, тому що не відповідає більш високим європейським нормам та стандартам і над цим ще слід цілеспрямовано, наполегливо працювати.

Можна сказати, що промисловість України настільки деградувала, що більшість експертів наголошують на необхідності здійснення повторної індустріалізації країни й відтворення національної індустрії [12, с.15]. Також однією з головних причин такого стану промисловості є відсутність стимулів та захищеність внутрішнього ринку від навали імпортової продукції.

Більш того, необхідно розвивати власний ринок, орієнтуючись на внутрішнього споживача, розвивати національну економіку, будувати «Європу» в Україні, що означає працювати на рівні європейських стандартів.

Аналіз виробництва сільськогосподарської продукції свідчить, що за період з 1990 року по 2014 рік воно скоротилося на 11,1%. Суттєві зміни відбулися в структурі посівних площ, вони збільшилися за цей період під зерновими культурами з 45% до 54,3%, технічними з 11,6% до 31,9% і значно зменшилися під кормовими культурами з 37% до 7,7%. Результатом цих змін стало зростання виробництва продукції рослинництва на 22,1% та значне зниження виробництва продукції тваринництва – на 46,8%. Скорочення посівних площ під кормовими культурами сприяло зменшенню поголів'я корів з 1990 по 2013 рр. на 70,1%, а це вже, само по собі, містить загрозу продовольчої безпеки і незалежності, які визначаються як стан виробництва, що здатний забезпечити потреби суспільства у продовольстві, його збалансованості та доступності [13]. Загрозливим є і той факт, що ступінь освоєння сільськогосподарських земель в Україні становить 71,7%, а це перевищує екологічно обґрунтовані межі. В розвинутих країнах цей показник у два рази менший, що ставить під сумнів можливість відміни мораторію на продаж землі саме зараз.

Світовий досвід свідчить про те, що стійкість економічного зростання та економічна безпека держави можливі лише за умови інвестиційного типу розвитку національної економіки. Це означає, що обсяг інвестицій повинен складати 20–25% від ВВП (рівень капіталізації), а рівень зносу основних фондів не повинен перевищувати 30–35% [14, с.15]. Загальний обсяг інвестицій по відношенню до ВВП в Україні ще у 2005 році відповідав нормативу рівня капіталізації і становив – 24,3%, в 2010 році – 16,9%. Певна позитивна динаміка спостерігалась з 2010 по 2012 роки, коли знову інвестиції досягли мінімального значення нормативу капіталізації – 20,1%. У 2013 і 2014 роках відбулось різке падіння капітальних інвестицій до 17,6% і 14,0% відповідно, тобто вони стали значно меншими нормативного рівня капіталізації [13]. Причиною, на наш погляд, є, знову ж таки, кризова ситуація в країні як економічна, так і політична, що знижує інвестиційну привабливість національної економіки для внутрішніх і зовнішніх інвесторів. При цьому, здійснюються капітальні інвестиції, в основному за рахунок власних коштів підприємств і організацій (70,5%), про що свідчить структура джерел фінансування за 2014 рік, за рахунок коштів іноземних інвесторів – 2,6%, а за витратами державного бюджету 1,2%. Для іноземних інвесторів найбільш привабливими для інвестування у 2014 р. були: металургійне виробництво – 12,1%, торгівля – 13,1%, фінансова та страхова діяльність – 25,1%, а не підприємства переробної промисловості. Така ситуація не сприяє зменшенню імпортозалежності нашої держави.

У 2014 р. в порівнянні з 2010 р. продовжують зменшуватися капітальні інвестиції в добувну та переробну промисловість. В структурі капітальних інвестицій в переробну промисловість можна виділити два основні напрямки, де спостерігається їх зростання: у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів інвестиції зросли з 28,3% у 2010 р. до 31,7% у 2014 р.; у металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів з 22% до 27,8% [13]. Це може свідчити про те, що Україна, під впливом зовнішньоекономічних зв'язків, обрала напрями своєї спеціалізації в міжна-

родному поділі праці.

Продовжує зростати рівень зносу основних фондів, який у 2000 році складав 43,7%, а у 2012 році – 76,7%. Особливо катастрофічною є ситуація у сфері транспорту і зв'язку, де цей показник становить 96%, що перевищує загально прийнятий норматив більше ніж у два рази [8]. Таке становище не дає можливості виготовляти та підвищувати конкурентоздатність вітчизняних товарів.

Означені тенденції економічного розвитку не могли не вплинути на науковий потенціал країни. Кількість спеціалістів, які виконували наукові і науково-технічні роботи за період з 1995 по 2014 роки скоротилась на 61,4%, а фінансування цих робіт складає 0,6% від ВВП [13], при тому що, навіть, за українським законодавством, цей показник повинен бути не меншим 1,5%.

Високий рівень зносу основних фондів та сировинна орієнтація українського виробництва, низьке фінансування, не дають можливості використовувати свої розробки науковцям в межах нашої країни та стимулюють економічне зростання на інноваційній основі.

Не виправдала себе стратегія розвитку малого бізнесу. Так, частка малих підприємств і зайнятих у загальній чисельності становила відповідно 95,2% та 27,1% у 2014 році, на які припадало всього 17,2% обсягу реалізованої продукції. Особливо привабливими для зайнятих у малому бізнесі були такі сфери діяльності: сільське господарство – 13,0%, промисловість – 17,1%, будівництво – 9,0%, оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів – 23,2% [13]. Слід відмітити, що недосконала фіскальна політика держави, високі податки в цілому, і в малому бізнесі, зокрема, призводять не до зростання доходів бюджету, а лише до збільшення рівня тіньової економіки. За різними оцінками експертів рівень тіньової економіки в Україні досягає 45–60% ВВП.

Проблеми виробництва ВВП впливають на всі сфери життєдіяльності суспільства, і в першу чергу на соціальну, а абсолютне та відносне зростання ВВП, як відомо, ще не означає підвищення рівня та якості життя кожного українця. Виробництво ВВП на душу населення в Україні становить

менше третини середнього значення загальносвітового рівня. У 2014 році номінальний ВВП на одну особу становив 36495,9 грн., а в доларовому вираженні за паритетом купівельної спроможності 3049,4 дол. США. У порівнянні з попереднім роком у гривнях ВВП на душу населення зріс на 13,9%, а в доларовому еквіваленті зменшився на 23,9%, що пояснюється зростанням курсу долара. Від'ємним цей показник у гривнях і в доларах за останні 10 років був лише у кризовому 2009 році. ООН визначила світову межу щомісячного доходу на особу у розмірі 520 дол. США, на рік – 6120 дол. США. Це означає, що якщо людина отримує менше, то вона живе за межею бідності. Суттєвим недоліком середнього показника є те, що він не відображає ту частину ВВП, яку кожен українець реально отримує. Але якщо припустити, що кожен громадянин отримує саме рівну частину, то висновок буде не втішним, ВВП на особу в Україні удвічі нижчий ніж норматив ООН, тобто всі живуть за межею бідності. В дійсності це не зовсім так, адже для нашої країни ще однією загрозою є диференціація доходів населення, зростання бідних і найбідніших його верств. Зубожіння більшості населення обумовлено високими темпами інфляції. Індекс інфляції у 2014 році становив 124,9%, а у 2015 році – 131,7% [8,13].

Складовою економічної безпеки, як було зазначено раніше, є екологічна безпека, яка виступає першочерговою умовою забезпечення сталого розвитку. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 50) визначає екологічну безпеку як стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, що гарантується здійсненням широкого комплексу взаємопов'язаних екологічних, політичних, економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів. Фактично, це гарантія проживання в екологічно чистому та сприятливому для життєдіяльності середовищі, на даний час і у майбутньому [15].

На жаль, в Україні не створена система індикаторів, яка б дозволила комплексно оцінювати стан національної безпеки з

урахуванням екологічної її складової. Реальний же стан екологічних проблем в Україні підтверджує наявність передумов екологічної небезпеки.

Загалом екологічно чистою в Україні вважається лише 6 % її території. В Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» відмічено, що «антропогенне і техногенне навантаження на навколишнє природне середовище в Україні у кілька разів перевищує відповідні показники у розвинутих країнах світу».

Використання стратегічних природних ресурсів на території нашої країни є аномальним і перевищує у 2–3 рази екологічно допустимі межі. Україна є однією із найбільш проблемних країн світу за даними міжнародного рейтингу екологічних досягнень (Environmental performance Index), розрахованому фахівцями Єльського університету (США) за 25-ти показниками, що характеризують дієвість державної політики держав щодо збереження екосистем, Україна серед 132 країн світу у 2012 році посіла 102 місце (у порівнянні з рейтингом 2010 року наша країна втратила 15 позицій).

Аналіз граничних значень показників стану безпеки в екологічній сфері свідчить про те, що серед індикаторів, які характеризують стан атмосферного повітря і водних ресурсів критичного значення набули – Індекс забруднення атмосфери (ІЗА), за яким граничне значення становить не більше 2,5 од., а фактичне – 8,0 од. (перевищення майже у 4 рази) та ступінь зносу водогінних та каналізаційних мереж, відповідно граничне значення не більше 35 %, а фактичне – 62,3 % (перевищення майже у двічі). У сфері використання земельних ресурсів критичного значення досягли: частка природних територій у загальній площі (граничне значення не менше 35, фактичне – 7) та рівень відновлення ґрунтового покриву (граничне значення – не менше 1 од., фактичне – 0,4 од.). Порушений стан мають такі індикатори, як коефіцієнт екологічної стабільності у сфері використання земельних ресурсів та всі індикатори у сфері використання лісних ресурсів, а це означає, що вони на межі критичного значення [16].

Складною залишається демографічна

ситуація. Населення України у 2014 році, у порівнянні з 1991 роком скоротилось на 12,5%. Чисельність наявного населення на 01.02.2016 становило 42738,1 млн. осіб, у порівнянні з попереднім роком воно зменшилось на 22,4 тис осіб. Відбувається подальший процес старіння нації, а починаючи з 90-х років смертність майже у двічі перевищує народжуваність. У минулому році на сто померлих приходилось 56 новонароджених. Така ситуація має всі ознаки демографічної кризи, яка означає незахищеність держави, суспільства, ринку праці і кожного громадянина від демографічних загроз. З економічної точки зору, це втрата головного ресурсу економіки – ресурсу праці. Тільки за період з 2000 року по 2013 рік кількість економічно активного населення скоротилася на 3,7% і становить на сьогодні лише 17930,5 тис осіб, з них кількість зайнятого населення – 16,5 млн. осіб (у 2007 році – 23,3 млн.). Економічна криза супроводжується різким зростанням рівня безробіття, який у 2014 році становив 9,5%, а у першому кварталі 2015 року – 10% і це саме високе значення з 2010 року. Відсутність роботи, старіння населення, зниження добробуту спричиняють таку ситуацію, коли 37,9% у структурі доходів населення у 2013 р. займали соціальна допомога, та інші поточні трансферти [8].

Висновки. Проведений аналіз економічної ситуації в Україні в розрізі 1990–2014 рр. свідчить про те, що:

1) економіка країни знаходиться у стані глибокої кризи, яка є загрозою національній і економічній безпеці;

2) Україна із індустріальної держави на початку 1990-х років перетворилася на аграрну і сировинну країну на кінець досліджуваного періоду;

3) у зв'язку з досить високим ступенем зносу основних фондів (76,7% у 2012 р), потрібні дуже значні капітальні затрати на оновлення основних фондів;

4) для такого масштабного оновлення основних фондів потрібно багато часу, оскільки катастрофічне положення склалося майже в усіх галузях економіки;

5) воєнний конфлікт на Сході країни та анексія Криму призвели до суттєвої втрати ВВП, за оцінками експертів, близько 20%;

б) нестабільна політична ситуація, постійне реформування економіки не сприяють економічному розвитку.

7) високий рівень державного боргу, що склав на 01.01.2015 р. 70,2% від ВВП [17], і відсутність стабільних темпів економічного зростання, призводять до того, що кожний наступний транш кредиту МВФ буде використовуватись на виплати за попередніми позиками, і отримані кошти не зможуть перезавантажити економіку і забезпечити її розвиток.

В такому разі, на нашу думку, необхідно покладатись на власні ресурси і можливості. Для цього необхідно терміново розв'язати політичну кризу і всі зусилля направити на розбудову економіки, яка повинна стати дійсно новою, високотехнологічною, самостійною, конкурентоспроможною, ефективною.

Література

1. Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение / Л. Абалкин // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4–13.
2. Бухвальд Е. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели / Е. Бухвальд, Н. Гловацкая, С. Лазуренко // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 25–35.
3. Геєць В. М. Інституційна обумовленість інноваційних процесів у промисловому розвитку України / В. М. Геєць // Економіка України. – 2014. – № 12. – С. 4–19.
4. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: [монографія] / В. І. Кириленко. – К. : КНЕУ, 2005. – 232 с.
5. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2002. – 336 с.
6. Економічна безпека: навч. пос. / [Варналії З.

С., Мельник П. В., Тарангул Л. Л. та ін.]; за ред. З. С. Варналія. – К. : Знання, 2009. – 647 с.

7. Валовий внутрішній продукт України 1990–2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kushnirs.org/macroeconomics/_uk/ukraine_gdp.html. – Загол. з екрану. – Мов. укр.

8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Загол. з екрану. – Мов. укр.

9. Валовий внутрішній продукт (ВВП) у 2015 р. порівняно з 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fin.org.ua/news/1184635>. – Загол. з екрану. – Мов. укр.

10. Москаленко О. М. Випереджаючий економічний розвиток / О. М. Москаленко // Економіка України. – 2014. – №18. – С. 4–17.

11. Статистичний щорічник України за 2000 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statbooks.com.ua>. – Загол. з екрану. – Мов. укр.

12. Федулова Л. І. Інноваційний вектор розвитку промисловості України / Л. І. Федулова // Економіка України. – 2013. – № 4. – С. 15–23.

13. Статистичний щорічник України за 2014 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.statbooks.com.ua>. Загол. з екрану. – Мов. укр.

14. Аверьянова О. В. Система и структура обеспечения экономической безопасности / О. В. Аверьянова // Экономика, управление, финансы: Материалы IV международной научной конференции. – П. : Зебра, 2015. – С. 14–16.

15. Закон України "Про охорону навколишнього середовища". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>. – Мов. укр.

16. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президенті України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/content. Загол. з екрану. – Мов. укр.

17. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/index/debtgov/>

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ УКРАИНЫ: АНАЛИЗ СОСТОЯНИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Н. И. Кобзарь, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры»

С. О. Геращенко, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Национальный горный университет»,

О. М. Кириенко, к. э. н., доцент, ГВУЗ «Национальный горный университет»

В статье проанализировано современное состояние развития экономики Украины и акцентировано внимание на угрозы ее экономической безопасности. Обеспечение экономической безопасности рассматривается как один из важнейших национальных приоритетов развития национальной экономики. Исследованы основные показатели, определяющие экономическую безопасность страны.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономическая независимость страны, устойчивое развитие экономики, демографическая безопасность, экологическая безопасность, показатели экономической безопасности, угрозы экономической безопасности Украины.

ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE: ANALYSIS OF THE STATE IN MODERN
CONDITIONS

N. I. Kobzar, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., SHEI «Dnieper state Academy of construction and architecture»

S. A. Gerashchenko, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., SHEI «National Mining University»

O. N. Kirienko, Ph. D (Econ.), Ass. Prof., SHEI «National Mining University»

Modern state of development in Ukrainian economy is analysed, and attention is focused on threats to its economic security. Guarantee of economic security is considered as one of the most important priorities in the development of the national economy. The basic indicators of economic security are studied.

Keywords: economic security, economic independence of the country, sustainable economic development, demographic security, environmental security, indicators of economic security, threats to economic security of Ukraine.

Рекомендовано до друку д. е. н., проф. Петрунею Ю. Є.

Надійшла до редакції 24.03.16.